

Faculteit der Letteren
Geschiedenis

Studiejaar 2016-2017
Datum 15-03-2017

Europese identiteit en de Karelsprijs

**Welke inhoud en betekenis gaven de laureaten van de Internationale
Karelsprijs Aken aan Europese identiteit (1950-1992)?**

David Mo Brini, s4384377
Onder begeleiding van drs. Carla Hoetink

Inhoudsopgave

Inleiding	p. 3
De SQ	p. 3
De SQ: De conceptdenkers	p. 4
De SQ: De kerndenkers	p. 6
Rechtvaardiging en methodologie van het onderzoek	p. 7
Structuur werkstuk	p. 9
De geschiedenis van de Karelsprijs	p. 10
Karel de Grote als symbool voor een verenigd Europa	p. 12
Ontleding van de bronnen	p. 14
Wie waren de winnaars en waarom kregen ze de prijs?	p. 14
Kalergi	p. 14
Churchill	p. 14
Segni	p. 15
Horn	p. 16
Delors	p. 16
Welke boodschap hadden de laureaten?	P. 17
De kernboodschap van de toespraken	p. 18
Geografische grenzen en elementen van Europese cultuur	p. 18
Welke betekenis werd er gegeven aan de christenheid?	p. 21
Andere verwijzingen naar Europese eigenschappen	p. 23
Receptie	p. 24
Conclusie	p. 28
Geraadpleegde werken	p. 30
Literatuurlijst	p. 30
Archivalia	p. 31
Websites	p. 31
Krantenartikelen	p. 32
Bibliografie	p. 32
 <i>Bijlage 1: Prijswinnaars Karelsprijs</i>	 <i>p. 35</i>

Inleiding

Karel de Grote herinnert ons dat Europa ouder is dan zijn staten.

Met onze gemeenschap, herontdekken wij Europa als geheel.¹

Dit citaat is afkomstig uit een van de toespraken die tijdens de jaarlijkse uitreiking van de Internationale Karelsprijs van Aken werden gegeven. De Karelsprijs wordt sinds 1950 aan personen uitgereikt die zich opmerkelijk hebben ingezet voor de Europese eenwording. Europese eenheid is geen gegeven: wat Europa is en wat het omvat is tijd- en plaatsgebonden.² Zelfs waar de grenzen van Europa worden geplaatst verschilt per tijdperk en locatie. De grenzen van het continent Europa schoven in het verleden heen en weer, en ook tegenwoordig zijn deze niet duidelijk aan te wijzen: de oostgrens is ambigu, de zuidgrens bevat eilanden die niet duidelijk bij het continent horen en IJsland drijft in het noordwesten op grote afstand van het vasteland.

Vanuit de vraag waar Europa ligt, wordt een academische discussie gevoerd, die een voorbeeld is van vele discussies die Europa centraal nemen. Nauw verbonden aan het debat over de grenzen van Europa is het debat over wat ‘Europa’ eigenlijk is? De relevantie van de discussie over de betekenis van Europa is gedeeltelijk te ontleen aan de impact die Europa in het verleden heeft gehad op de rest van de wereld. De geschiedenis van de wereld is onlosmakelijk verbonden met Europa en hierdoor heeft de discussie over wat Europa is, zowel binnen als buiten het Europese continent, waarde.

De SQ

Het narratief over het bestaan van ‘Europa’ begon al in de Renaissance en misschien zelfs eerder.³ Tot het einde van de 18^e eeuw bestond Europa uit impliciete of expliciete aannames, maar een conceptuele definitie – het ‘idee Europa’ – met een duidelijke afbakening heeft zijn wortels in de Franse Revolutie.⁴ Er zijn veel discussies die een bijdrage leveren aan de vraag wat het idee Europa

---

¹ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede von Jacques Delors’ <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/jacques-delors-1992/rede-von-jacques-delors> (geraadpleegd 21 december 2016).

² Norman Davies, *Europe. A History* (New York 1996) 16.

³ Michael Wintle, ‘The History of the Idea of Europa: Where Are We Now?’, *Council for European Studies* 43 (2013) 8-12, aldaar 10.

⁴ Pim den Boer, ‘Europe to 1914: the making of the idea’ in Jan van der Dussen en Kevin Wilson eds., *The History of the Idea of Europa* (Milton Keynes 1995) 1-59, aldaar 46.

inhoudt, zoals de debatten over de grenzen van Europa, de tegenstelling tussen Europa en ‘de Ander’ (China, de Islam, Rusland) en over de positie van de Balkan in het Europese narratief. Deze discussies belichten allen een ander aspect van Europa en ze staan in nauw verband met elkaar. In de geschiedenis van het idee van Europa identificeert Europa zich vooral met vrijheid, christenheid en beschaving.⁵ Het idee Europa leidt ertoe dat inwoners van Europa zich wel of niet identificeren met deze eigenschappen. De identificatie met Europa staat centraal in het debat over Europese identiteit en deze discussie overlapt met die over het idee Europa.

Europese identiteit leeft onder een groot deel van de Europese bevolking en het omsluit de eigenschappen die individuen en groepen bij zichzelf menen te herkennen, maar ook eigenschappen die door buitenstaanders aan Europa worden toegeschreven.⁶ Wetenschappers zijn in de jaren '70 belangstelling gaan tonen voor Europese identiteit, omdat het een factor van politiek belang werd geacht binnen de Europese Gemeenschap (EG). Binnen de EG leefde het besef dat politieke integratie versterkt en vergemakkelijkt zou worden wanneer de EG aanspraak zou kunnen doen op een Europese identiteit. De eenheidsvorming van Europa zou slagen als er een culturele identiteit aan Europa kon worden toegeschreven.⁷ Door te kijken naar het doel dat Europa nastreeft, namelijk Europese eenheid, dan kan het belang van Europese identiteit begrepen worden.⁸

Vanaf de tweede helft van de jaren '80 gingen steeds meer wetenschappers zich over dit concept buigen, deels vanwege de oprichting van ‘The European Framework Programme’ in 1984, dat wetenschappelijk onderzoek financierde. Sociologen, politicologen, filosofen en historici hebben zich over het debat gebogen en ook andere disciplines, zoals linguïstiek en antropologie hebben zich niet van het debat onthouden. De mees bijdragen hebben historici en sociologen geleverd.⁹

De wetenschappers uit de hierboven benoemde wetenschapsvelden zijn te categoriseren in twee academische groepen die een verschillend standpunt verdedigen over Europese identiteit. De ene groep benoemt één kern van Europese identiteit. Deze groep kan *kerndenkers* genoemd worden. De andere groep stelt hier tegenover dat Europese identiteit een betwist concept is, deze groep wordt in dit werkstuk gedoopt tot *conceptdenkers*.

De SQ: De conceptdenkers

---

⁵ Den Boer, ‘Europe to 1914’, 46.

⁶ Wintle, ‘The History of the Idea’, 11.

⁷ Cultuur is een eenheidsvormende factor, die tijdens de natievormende processen in de 19^e eeuw van grote betekenis was voor het vormen van een eenheidsgevoel onder de bevolking.

⁸ Bo Strath, ‘A European Identity. To the Historical Limits of a Concept’, *European Journal of Social Theory* 5 (2002) 387-401, aldaar 388.

⁹ Wintle, ‘The History of the Idea’, 9.

De conceptdenkers stellen dat Europese identiteit een betwist concept is en zij moeten in het theoretische kader van het postmodernisme worden geplaatst. Kenmerkend voor deze stroming is de kritische houding tegenover de ‘moderne laat-industriële kapitalistische samenleving’.¹⁰ Postmodernisten stellen dat de werkelijkheid afhankelijk is van de taal. Om te begrijpen wat er met de geschreven taal wordt bedoeld, gebruiken de postmodernisten de methode *deconstructie*.¹¹ Conceptdenkers deconstrueren in het debat over Europese identiteit de termen Europa en Europese identiteit om de achterliggende betekenissen aan te wijzen.

Historici proberen te ontdekken wat in verschillende perioden de ‘essentie’ of ‘identiteit’ van Europa zou kunnen zijn.¹² Sommige onderzoeken die historici hebben verricht, belichten een discours dat door Europese inwoners herhaald wordt: er is een continuïteit vanuit de Klassieke Oudheid tot in het heden. Dit is een lineaire kijk die bestaat uit een selectie van eigenschappen en beginselen uit de Oudheid, zoals democratie, civilisatie en cultuur; de Middeleeuwen, te denken aan het christendom, de opkomst van universiteiten en het rijk van Karel de Grote; de Renaissance en Verlichting, met name de tolerantie van religies en de empirisch bedreven wetenschap; de 19^e eeuw, voornamelijk de opkomst van Europese natiestaten en de modernisering en de democratisering van deze staten; de 20ste eeuw, onder meer de emancipatiebewegingen, de moderne economie en technologische innovatie.¹³

De voornaamste historici binnen de conceptdenkers zijn Bo Strath, cultuurhistoricus Noorse en Europese geschiedenis, de Fransman Jean-Baptiste Duroselle en de Britten Geoffrey Barraclough en Norman Davies. Davies stelt in zijn boek *Europe. A History* (1996) dat Europa een narratief is gebaseerd op een selectie.¹⁴ Elke periode uit het Europese verleden maakte een selectie uit historische gebeurtenissen en legt ook uit dat het huidige narratief bestaat uit een canon van de Europese cultuur; gebaseerd op geniale en indrukwekkende momenten van het Europese verleden.¹⁵ Historici constateren wél dat er een gedeeld erfgoed is dat de verschillende naties van Europa verbindt. Duroselle en Barraclough verwerpen één Europese cultuur en verkondigen dat het gedeelde erfgoed in Europa beïnvloed is door de Kelten, de Romeinen, de Germanen, de Judeo-Christenen, de Vikingen en de Arabieren.¹⁶ Strath voegt hier de ideeën van de Verlichting aan toe: wetenschap, redenen,

---

¹⁰ Georg. G. Iggers, Q. Edward Wang, Supriya Mukherjee, *A Global History of Modern Historiography* (Harlow 2008) 301.

¹¹ Bij deze methode wordt de literaire bron kritisch ‘gedeconstrueerd’ om de best mogelijk variant van de waarheid achter de bron of tekst te lezen.

¹² Michael Wintle, *Culture and Identity of Europe* (Hants en Vermont 1996) 1.

¹³ Ibidem

¹⁴ Davies, *Europe. A History*, 30-31.

¹⁵ Ibidem.

¹⁶ Wintle, *Culture and Identity*, 12.

progressie en democratie en concludeert dat het concept van Europese identiteit fictie is zonder essentie.¹⁷

Sociologen en politicologen hebben interesse in de betekenis die groepen, zowel binnen als buiten Europa, aan Europese identiteit toekennen, maar de Britse socioloog Gerard Delanty en de Italiaanse sociologe Sassatelli hadden ook een andere invalshoek.¹⁸ In de invloedrijke publicatie *Inventing Europe. Idea, Identity, Reality* uit 1995, bedient Delanty zich van een historische invalshoek en betoogt dat elk tijdperk een idee van Europa uitvindt – Davies plaatst zich in lijn met Delanty. In de verschillende perioden in het verleden worden selecties gemaakt uit Europese eigenschappen om een identiteit vorm te geven.¹⁹ Naast de eigenheid van het verleden, heeft het heden ook een eigen karakter. Hedendaags Europa is volgens Delanty een historische projectie die continu in een proces van inventie en re-inventie staat.²⁰

De publicatie waarnaar vaak wordt verwezen in het academisch debat is het werk van Sassatelli *Becoming Europeans: Cultural Identity and Cultural Policies* gepubliceerd in 2009, waarin zij haar onderzoek naar de Europese identiteit als politiek instrument van de Europese Unie toont. Sassatelli grijpt naar Andersons ‘Imagined Communities’ en stelt dat Europa een verbeelde gemeenschap is die in de maak is en dat Europese identiteit alleen bestaat in een theoretisch en abstract discours.²¹ Toch heeft het concept Europese identiteit een cruciale rol gespeeld in het integratieproces van de Europese Gemeenschap tussen 1970 en 1990.²²

De SQ: De kerndenkers

Kerndenkers ontkennen niet dat Europa een constructie is, maar stellen dat er vaste ‘objectieve’ waarden aan zitten, bestaande uit één of meerdere elementen uit het Europees erfgoed. Europese identiteit heeft volgens hen een kern. De belangrijkste historici die zich in deze groep bevinden zijn de cultuurhistoricus Peter Rietbergen en de historicus moderne Europese geschiedenis, Michael Wintle. Rietbergen bevestigt in zijn boek *Europe, a Cultural History* (2006) dat het narratief Europa,

---

¹⁷ Strath, ‘A European Identity’, 387-388.

¹⁸ Wintle, *Culture and Identity*, 1.

Sociologie, politicologie en internationale betrekkingen keken ook naar het woordgebruik van Europese politici en naar verwijzingen naar identiteit in verdragen en verklaringen, zoals het bekende Verdrag van Maastricht uit 1992. Ten slotte hadden deze onderzoeksvelden oog voor de juxtapositie van nationale identiteit en identiteit op Europees niveau.

¹⁹ Gerard Delanty, *Inventing Europe. Idea, Identity, Reality* (New York 1995) 1.

²⁰ Delanty, *Inventing Europe*, 3.

²¹ Peter J.A.N. Rietbergen, *Europe, a Cultural History* (New York 2006) 26-27.

²² Strath, ‘A European Identity’, 397.

gecreëerd is door middel van selectie, zoals de conceptdenkers betogen, maar hij stelt dat het verhaal werkelijkheid wordt wanneer het wordt herinnerd.²³ Hij stelt ook dat de kern van het Europese verhaal én van de Europese identiteit de christenheid is die voor continuïteit zorgt vanaf de Late oudheid tot en met de EU.²⁴

Wintle reageert op continuïteitsdenkers zoals Rietbergen in zijn werk *Culture and Identity in Europa* (1996) en stelt dat de continuïteit van de Europese cultuur een mythe is die in de 19e eeuw uitgevonden is. De klassieke traditie stierf in de 3e eeuw én wat er van overbleef, werd overgedragen aan Rusland na de val van Constantinopel in 1453.²⁵ Toch is Rusland regelmatig buiten het Europese narratief gehouden, zowel door historische actoren als West-Europese vorsten en denkers, als door moderne historici. Rusland vormde een gevaar en de identiteit van Rusland verschilde van die van West-Europa.²⁶ Hierdoor werd Rusland aangewezen als de ‘Ander’. Wintle stelt dat Europese identiteit meervoudig is. Europese identiteit bestaat naast de nationale identiteit en hij vergelijkt dit met de verschillende identiteiten die individuen hebben: geslacht, ras, leeftijd en andere aspecten.²⁷ Deze Europese identiteit is volgens Wintle een impressie die waarde hecht aan pluralisme, democratie en de maatschappelijke samenleving.

Rechtvaardiging en methodologie van het onderzoek

In dit werkstuk wordt onderzoek gedaan naar de Internationale Karelsprijs van Aken. Deze prijs was een initiatief van Kurt Pfeiffer, een Akense textielkoopman, die werd gesteund door een groep medestedelingen, waaronder de burgermeester van Aken, Albert Maas, gemeentedirecteur Albert Servais en de bisschop van Aken, Johannes Josef van der Velden.

Tot op heden is de Karelsprijs niet bestudeerd. Dit is jammer, want door onderzoek te doen naar de toespraken van de laureaten van de Karelsprijs, kan inzicht worden verkregen over de betekenis en inhoud die de laureaten geven aan Europese identiteit. Zowel kern- als conceptdenkers presenteren eigenschappen van Europa, waarmee Europeanen zich kunnen identificeren. Het debat over het idee Europa en het debat over Europese identiteit bieden inzichten ter beantwoording van de vraagstelling. Het Europees erfgoed biedt een lijst van eigenschappen van Europa die door elk

---

²³ Rietbergen, *Europe. A Cultural History*, 21.

²⁴ Ibidem, 26-27; Bijv. William Safran, ‘Reviewed Work(s): European Identity by Jeffrey T. Checkel; Peter J. Katzenstein’, *Perspectives on Politics* 8:1 (2010) 396-398, aldaar 397.

De politicologen Jeffrey Checkel en Peter Katzenstein stellen dat voor een meerderheid van de Europese inwoners de Europese identiteit het Latijnse christendom is.

²⁵ Wintle, *Culture and Identity*, 12.

²⁶ Rietbergen, *Europe. A Cultural History*, 397.

²⁷ Wintle, *Culture and Identity*, 1-2.

persoon kan worden aangehaald als aanwijzing voor Europese identiteit. In dit werkstuk wordt er een poging gedaan om de eigenschappen van het idee van Europa in de toespraken te vinden om vervolgens daaruit af te leiden welke betekenis door de laureaten wordt toegeschreven aan Europese identiteit.

In het bijzonder wordt aandacht geschonken aan de toespraken uit 1950 (Richard Nikolaus Coudenhove-Kalergi), 1956 (Winston Churchill), 1964 (Antonio Segni), 1990 (Gyula Horn) en 1992 (Jacques Delors). De analyse van de toespraken van de Karelsprijs zou tekort gedaan worden als de eerste laureaat, Richard Kalergi, niet erbij wordt betrokken. De keuze van de stichting om aan hem de Karelsprijs uit te reiken heeft een belangrijke betekenis. Hij was de stichter van de Pan-Europese beweging, de grootste beweging voor de eenwording van Europa. De Brit Churchill is een van de grote winnaars van de Tweede Oorlog en het is interessant om te onderzoeken hoe hij het Verenigd Koninkrijk binnen Europa plaatst. De Italiaan Segni is interessant om te onderzoeken omdat in zijn land van herkomst, Italië, het Romeinse rijk ontstond en deze van belangrijke betekenis is voor Europa. Gyula Horn was de eerste Oost-Europeaan die de prijs ontving en daarom verdient hij de aandacht. Jacques Delors was de commissievoorzitter van de Europese Gemeenschap tussen '85 en '95, waarin hij verantwoordelijk was voor de implementatie van het cultuurbeleid en hij droeg bij aan de totstandkoming van het Verdrag van Maastricht: genoeg redenen om zijn toespraak te onderzoeken. Idealiter zouden de 57 prijswinnaars worden onderzocht om betere conclusies te kunnen trekken, maar de omvang van dit werkstuk bood hier geen mogelijkheid voor.

Er is een verschil in de authenticiteit van de bronnen. De toespraken van Kalergi, Churchill en Segni zijn de transcripties in de originele taal van de toespraak. De toespraken van Horn en Delors zijn enkel overgeleverd in een Duitse vertaling, waardoor betekenissen in de toespraak mogelijk verloren zijn gegaan. Verder waren er geen opnames van de toespraken tot mijn beschikbaarheid, waardoor eventuele haperingen en stiltes niet waargenomen konden worden.

Aan de hand van een contextuele analyse zal de achtergrond van de sprekers worden toegelicht: wie waren deze personen en wat hebben ze gedaan om de prijs te verdienen?²⁸ Hierbij wordt gekeken naar de redenen van de stichting Karelsprijs om de prijs aan de desbetreffende persoon uit te reiken. De contextuele analyse bekijkt ook de wijze waarop de prijsuitreiking in het desbetreffende jaar werd ontvangen in vier grote Europese kranten: The Times, Le Monde, Die Zeit en La Stampa. The Times, Le Monde en La Stampa behoren tot de grootste kranten in het land van herkomst van Churchill, Delors en Segni. Daarnaast wordt die Zeit gekozen, omdat deze krant een

---

²⁸ Paul Readman, 'Speeches' in: Miriam Dobson en Benjamin Ziemann eds., *Reading Primary Sources. The Interpretation of Texts From 19th and 20th Century History* (London en New York 2009) 209-225, aldaar 214.

van de grote kranten is uit Duitsland; de Karelsprijs is afkomstig uit Duitsland, dus het ligt voor de hand om naar de receptie van de prijzen in een Duitse krant te kijken. Als er geen weerklank is in deze grote kranten, dan ontbreekt er hoogstwaarschijnlijk ook de benoeming van de uitreiking in andere kranten, met uitzondering van de regionale kranten rondom Aken. Tevens werd afgezien van de receptie in Hongarije te onderzoeken, omdat het Hongaars geen verwantschap vertoont met de grote West-Europese talen. Mijn vertaling van het Hongaars naar het Nederlands zou kunnen leiden tot verkeerde interpretaties. Daarnaast hadden bijna alle Hongaarse kranten geen digitaal archief.

Verder wordt er een tekstuele analyse gedaan om de verwijzingen naar de eigenschappen van Europa op waarde te schatten.²⁹ Hierbij wordt gebruik gemaakt van de methode van close reading.³⁰ Hiermee wordt op de terminologie van de toespraak gelet om verwijzingen naar Europa en/of Europese identiteit te interpreteren. Ten eerste wordt er gekeken naar de betekenis achter de verwijzingen van de laureaten naar de geografische grenzen en aspecten van een gedeelde cultuur van Europa. Het is vanzelfsprekend om eerst te onderzoeken waar de laureaten Europa geografisch plaatsen. De grenzen van Europa kunnen ook cultureel zijn, als de geografische afbakening niet toereikend is. Ten tweede wordt de betekenis die aan de christenheid wordt toegeschreven geïnterpreteerd. De christenheid wordt in het academisch debat zowel als de kern van Europese identiteit als een aspect van het Europees erfgoed gerekend. Ten slotte wordt er naar andere mogelijke kenmerken van Europa in de toespraken gezocht en deze worden verklaard.

Structuur werkstuk

In het volgende hoofdstuk komt de geschiedenis van de Karelsprijs aan bod. De context voor het oprichten van de prijs wordt gegeven en de keus voor Karel de Grote als symbool voor Europese eenheid wordt verdiept. In het hoofdstuk 'Ontleding van de bronnen' wordt opeenvolgend in drie paragrafen gekeken naar de achtergrond van de laureaten, de betekenis van Europese identiteit in de toespraken en de receptie in vier grote Europese kranten. Ten slotte vormt de conclusie de synthese van het betoog.

---

²⁹ Alan McKee, *Textual Analysis: A Beginner's Guide* (London 2003) 1.

³⁰ Frank Lentricchia en Andrew DuBois, *Close Reading. The Reader* (Durham en Lonsdon 2003) 1-9.

De geschiedenis van de Karelsprijs

Het idee van de Internationale Karelsprijs ontstond in de leesgroep *Corona Legentium Aquensis* die dr. Kurt Pfeiffer had opgericht in 1946. Het falen van de onderhandelingen in 1948 over de vorming van een douane-unie zorgde voor een omstandigheid waarin dr. Pfeiffer, gesteund door de burgemeester en bisschop van Aken naast andere Akense burgers, besloot om jaarlijks een prijs uit te reiken aan individuen die van grote betekenis waren voor de Europese eenwording.³¹ Tijdens de kerstdagen van 1949 gaf Pfeiffer een proclamatie waarin hij besloot om vanaf het door de paus uitgeroepen Heilige Jaar 1950 de prijs uit te reiken. Dit is een indicatie voor de betekenis die door de oprichter aan de prijs wordt toegekend, wat later aan bod zal komen. In maart 1950 werd de Stichting van de Karelsprijs opgericht. Op Hemelvaartsdag, 18 mei 1950, werd de prijs voor het eerst uitgereikt aan de grondlegger van de Pan-Europese beweging, graaf Richard Nikolaus van Coudenhove-Kalergi. De betekenis hiervan wordt in het volgende hoofdstuk gegeven.

Met de prijs kon Duitsland in positiever licht worden gebracht na de gruwelijke daden van het Nazi-regime tijdens de Tweede Wereldoorlog, maar de prijs is ook een propagandistisch middel om het aanzien van Aken te vergroten.³² In de aankondiging uit 1949 werd verwezen naar de plicht van de stad Aken om “nationale bekrompenheid” te overwinnen vanwege haar grenslocatie.³³ Dit is een ambitieus doel, dat retorisch is. De retoriek is in het woord ‘plicht’ te vinden. Elke andere grensstad in Europa zou dezelfde verwoording kunnen gebruiken, zonder dat de retoriek aan kracht zou verliezen.

De Karelsprijs richtte zich in de eerste twee decennia vooral op West-Europa. Hij werd in deze periode uitgereikt aan Fransen, West-Duitsers, Italianen, Britten, Nederlanders, een Belg, een Deen, een Oostenrijker en een Luxemburger. De prijs is sterk verweven met de ontwikkelingen die de EG doormaakt: hij wordt vooral uitgereikt aan individuen behorend aan lidstaten van de EG of potentiële leden. Een voorbeeld is de uitreiking van de onderscheiding aan de Griekse staatsman Konstantinos Karamanlis in 1978, die het Toetredingsverdrag tot de EG van 1979 signeerde en de toetreding in 1981 voorzag. De verscheidenheid van de nationaliteiten die het eerbewijs mochten ontvangen, nam vanaf de jaren '90 toe, na de val van de Sovjet-Unie.

---

³¹ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Genese’ <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/genese> (geraadpleegd 20 november 2016).

³² James F. English, *The Economy of Prestige. Prizes, Awards, and the Circulation of Cultural Value* (Cambridge en London 2009) 6.

³³ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Proclamatie’ <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/genese/proclamatie> (geraadpleegd 4 december 2016).

Het einde van de Koude Oorlog bracht de mogelijkheid met zich mee dat de EG naar het oosten kon uitbreiden, waardoor Oost-Europeanen in aanmerking kwamen voor de prijs. De Hongaarse politicus Gyula Horn en de Tsjechische politicus Václav Havel ontvingen het eerbewijs in de twee opeenvolgende jaren, 1990 en 1991, en Hongarije en Tsjechië traden in 2004 toe tot de Europese Unie (EU).

De meeste grondleggers van de EU waren in de eerste decennia de prijswinnaars, wat het prestigieuze karakter van de prijs toont. De prijs werd in de eerste veertig jaar vooral uitgereikt aan politieke leiders en in de jaren '00 overwegend aan personen die actief waren aan Europese instituten – de verwevenheid tussen de Karelspreis en de Europese Gemeenschap is hier duidelijk te zien.³⁴ Ook de naam van de prijs ging een ontwikkeling door. In 1987 werd de naam omgedoopt tot 'Internationale Karelspreis Aken' en vanaf dat jaar wilde de stichting het burgerlijke karakter van de prijs benadrukken.³⁵ Er is een contradictie vast te stellen tussen de aard van de prijs dat de stichting beoogt en het werkelijke karakter. Het gewenste karakter van de prijs is burgerlijk (alle sociale lagen van de samenleving), maar in de praktijk wordt de prijs alleen aan personen van formaat uitgereikt. De keuze om belang te hechten aan het burgerlijke karakter van de prijs is volgens de stichting Karelspreis een doelbewuste keus om de 'gewone man' niet uit te sluiten voor de nominatie van de prijs.³⁶ De prijs werd echter voornamelijk uitgereikt aan de Europese elite, waardoor het burgerlijk karakter vervaagt.³⁷

De Karelspreis heeft een overwegend christelijk karakter. Dit is te vinden in de gekozen data om de prijs openbaar aan te kondigen. Tijdens de kerstdagen in 1949 werd de proclamatie gedaan om de prijs herhaaldelijk uit te reiken op Hemelvaartsdag. In de bijzondere uitreikingen aan Paus Johannes Paul II in 2004 en Paus Franciscus in 2016, zien we de identificering van de prijs met het katholicisme. Naast de pausen werd de prijs uitgereikt in 1989 aan Broeder Roger, de oprichter van de kloostergemeenschap Taizé, en in 2009 aan Andrea Riccardi, de oprichter van de Gemeenschap van Sant'Egidio. Deze vier winnaars hebben elk een bijdrage geleverd aan het versterken van de

---

³⁴ In bijlage 1 is een lijst te zien met alle winnaars van de Karelspreis.

³⁵ De Internationale Karelspreis van Aken, 'Ontwikkeling' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelspreis/ontwikkeling> (geraadpleegd 7 december 2016).

³⁶ De Internationale Karelspreis van Aken, 'Ontwikkeling' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelspreis/ontwikkeling> (geraadpleegd 7 december 2016).

³⁷ Bijv. Mai'a K. Davis Cross, 'Review: Identity Politics and European Integration' *Comparative Studies* 2 (2012) 229-246; Delanty, *Inventing Europe*, 13.

De sociologen Neil Fligstein, Adrian Favell en politicoloog Thomas Risse, stellen dat Europese identiteit te herleiden is tot een besef van Europees-zijn dat te vinden is bij de elite, de (hoog)opgeleiden en de transnationale organisaties. Delanty staat tegenover deze veronderstelling door te betogen dat er geen Europese identiteit is die te vinden is bij de elite, maar eindeloze identiteiten die waar te nemen zijn in verschillende regio's en praktijken.

christelijke gemeenschap in Europa.³⁸ Deze uitreikingen verwijzen naar het verlangen van de Karelsprijs om een verenigd Europa te zien langs het katholicisme.

Naast de uitreikingen aan religieuze leiders, werd de prijs in het bijzonder uitgereikt aan de Europese Commissie (EC) in 1969 en aan de Euro in 2002. Aan de EC, omdat dit orgaan de EG bestuurd. De Euro ontving de prijs, omdat Europa mede dankzij de Euro een monetaire unie werd.³⁹ Deze uitzonderlijke prijsuitreikingen stonden symbool voor de ontwikkelingen van de Europese integratie. De onderscheiding werd verder tien keer niet uitgereikt, omdat er in die betreffende jaren de integratie stagneerde of een ingrijpende gebeurtenis plaatsvond, zoals de bouw van het IJzeren Gordijn in 1961, dat Europa verdeelde.

Karel de Grote als symbool voor een verenigd Europa

Het is niet onverwacht dat Aken de prijs naar Karel de Grote vernoemde. Aken was de stad waaruit het Karolingische rijk haar territoria bestuurde en in 800 werd Karel in deze stad uitgeroepen tot keizer. In de 12^e eeuw werd Karel heilig verklaard en in de latere eeuwen speelde hij tot de verbeelding van de inwoners van West-Europa. Dit leidde tot het *chanson de geste*, hoofse ridderverhalen, met Karel de Grote als de christelijke en nobele held. Karel de Grote als “Vader van Europa” werd in de late middeleeuwen als symbool genomen voor een ideologische constructie van een “christelijk Europa”. De christelijke identiteit ontstond mede als reactie op de Islamitische Ottomanen, die eeuwenlang een gevaar vormde voor Europa.⁴⁰

De grondleggers van de Karelsprijs vonden dat het rijk van Karel de Grote symbool staat voor de toekomstige politieke en economisch verenigd Europa. Zijn rijk verwijst naar uniformiteit in bestuur, cultuur, religie en wetgeving.⁴¹ Deze verwijzing van de grondleggers berust op het ideaal van het rijk van Karel: één Europa, één godsdienst en één heerser. Het is duidelijk dat Europa zich volgens de stichting moet verenigen onder één politieke autoriteit.

Karel de Grote als model voor Europa brengt problemen met zich mee voor de regio's die ten tijde van Karel niet binnen zijn rijk lagen. De prijswinnaars uit deze regio's moesten zich verhouden

---

³⁸ Op de website van de Karelsprijs www.karlspreis.de/de/preistraeger staan de afzonderlijke redenen voor het uitreiken van de prijs aan deze vier heren.

³⁹ De Internationale Karelsprijs van Aken, www.karlspreis.de/de/preistraeger (geraadpleegd 3 maart 2017).

⁴⁰ Attila Jakob, 'Religion & Identity Conflicts: In Search of New Ideologies' in: Alexandre Vautravers ed., *Identity and Conflict* (Geneve 2008) 62-87, aldaar 68.

⁴¹ De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Grondleggers' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/grondleggers> (geraadpleegd 4 december 2016).

tot de symboliek van Karel de Grote.⁴² In die toespraken is te zien hoe laureaten proberen ofwel een verbinding te leggen tussen Karel de Grote en hun thuisstaat, ofwel hem in het geheel niet benoemen in hun laudatio.⁴³

Met de Karelsprijs wordt het idee van een verenigd Europa genormaliseerd.⁴⁴ Het overgrote deel van de Europese geschiedenis – bestaande uit rivaliteiten tussen landen en gebieden – wordt zo vergeten. De eenheid waar Karel symbool voor staat toont aan dat Europese eenheid vanzelfsprekend zou moeten zijn: de ‘Europese eenheid’ is al te vinden in de vroege middeleeuwen. Publieke ceremonies geïnitieerd door de EG, zoals de Capital of Culture en de European Heritage Days hebben dezelfde normaliserende werking als de Karelsprijs.⁴⁵ Het doel is dat de burger Europa ervaart als vanzelfsprekend.⁴⁶ Volgens de Britse historicus Tony Judt was het mogelijk voor Europa om zich moreel en cultureel op te bouwen door het verleden te vergeten en geselecteerde delen uit het verleden te herinneren.⁴⁷

---

⁴² Anthony D. Smith, ‘National Identity and the Idea of European Unity’ *International Affairs* 68 (1992) 55-76, aldaar 74.

Volgens Antony Smith werd de symboliek van Karel de Grote geforceerd op gebieden in Europa die van oorsprong niet bij Karels invloedsfeer hoorden.

⁴³ Helmut Reuther, *Der Internationale Karlspreis zu Aachen* (Bonn 1993) 228.

⁴⁴ Slaviša Raković, ‘European Politics of Survivance: Europeanization as a Rite of Passage’, *Družboslovne razprave* 72 (2013) 105-117, aldaar 113-114.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Chris Shore, ‘Inventing the People’s Europe: Critical Approaches to European Community ‘Cultural Policy’, *Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland* 28 (1993) 779-800, aldaar 788-789. De EG probeert sinds de jaren ’80 Europese burgers te laten identificeren met de EG door de initiatie van symbolen, waaronder de Europese vlag, het volkslied en feestdagen, zoals de Europadag op 9 mei. Verder richtte het beleid van de EG zich op Europese architectuur en artistiek erfgoed, promo-filmpjes en EG-winkels in Brussel.

⁴⁷ Raković, ‘European Politics of Survivance’, 113-114.

Ontleding van de bronnen

Wie waren de winnaars en waarom kregen ze de prijs?

In dit hoofdstuk zullen de laureaten aan bod komen, opeenvolgend Kalergi, Churchill, Segni, Horn en Delors. Elke paragraaf beschrijft de voornaamste reden van de Commissie Karelsprijs om de onderscheiding aan een van deze heren uit te reiken.

Kalergi

De Oostenrijks-Hongaars-Japanse schrijver en politicus Richard Nikolaus von Coudenhove-Kalergi (1894 – 1972) ontving de prijs vanwege zijn Paneuropese Beweging en de inspiratie die hij gaf aan Europa.⁴⁸ De ceremonie speelde zich af op 18 mei 1950 in de Krönungssaal des Rathauses, de voormalige Keizerszaal, in Aken. Albert Maas, de burgemeester van Aken, was in 1950 de vertegenwoordiger van de stichting Karelsprijs. Hij gaf de eerste toespraak, waarin hij het volgende mededeelt:

(...) da war nur eine Meinung: der erste Preis gebührt dem Grafen Coudenhove-Kalergi.

(...) Sie, Graf Coudenhove-Kalergi, sind für alle, die ein neues Europa erstreben, ein Begriff geworden.⁴⁹

De stichting Karelsprijs zou een andere prijswinnaar niet kunnen rechtvaardigen, vanwege de grote bekendheid die Kalergi genoot na de publicatie van zijn boek in 1924 *Pan-Europe*. Hierin pleitte hij voor een politiek verenigd Europa en uit dit boek ontstond de Pan-Europese beweging, die veel aanhang had.⁵⁰ De eerste prijsuitreiking had dus een symbolische lading, omdat Kalergi's gedachtegoed de fundering was voor de Europese integratie.

Churchill

De hoge onderscheiding werd in 1955 uitgereikt aan Sir Winston Churchill, vanwege zijn overwinning van WOII, waardoor er weer vrede heerste in Europa.⁵¹ De toespraak waarmee de

---

⁴⁸ De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Dr. Albert Maas' <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/richard-nikolaus-graf-oudenhove-kalergi-1950/rede-des-oberbuergermeisters-der-stadt-aachen> (geraadpleegd 21 december 2016).

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Daniel C. Villanueva, 'Richard von Coudenhove-Kalergi's "Pan-Europa" as the Elusive "Object of Longing"', *Rocky Mountain Review of Language and Literature* 59 (2005) 67-80, aldaar 69.

⁵¹ De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Hermann Heusch'

burgemeester van Aken, Hermann Heusch, de ceremonie van de prijsuitreiking inleidde, legt de nadruk op Churchill's toespraak in Zürich.⁵² Churchill gaf op 19 september 1946 de welbekende *United States of Europe Speech*, waarin hij de samenwerking tussen Europese staten met als doel het creëren van een unie benadrukt.

Opvallend aan Heusch' toespraak is de verwijzing naar het verschil tussen de mening van Churchill en die van het Britse volk:

(...) seine persönliche überlegene Erkenntnis zunächst im Gegensatz zur vorherrschenden Meinung des eigenen Volkes durchzusetzen.⁵³

Het Verenigd Koninkrijk (VK) en het Europese vasteland ervoeren verschillende historische gebeurtenissen. De ontwikkelingen tussen de 16^e en 19^e eeuw versterkten de verschillen tussen de twee, zoals de stichting van de Anglicaanse Kerk en de 'Glorious Revolution' in 1688. De imperiale macht die Engeland kreeg in de 19^e eeuw zorgde ervoor dat het eiland zich sterker ging isoleren van het vasteland.⁵⁴ De mening van het Britse volk en Churchill verschilde nauwelijks: het VK moest zich blijven oriënteren op haar kolonies en in mindere mate op het Europese vasteland.⁵⁵ De economie van Engeland bestond aan het begin van 1950 uit 50% uit de koloniale inkomsten, tegenover 25% uit Europa.⁵⁶ Tevens was Churchill een voorstander van een intergouvernementele ontwikkeling van een Europese organisatie, maar hij zag geen rol voor het VK in de ontwikkeling daarvan.⁵⁷ Om de hierboven benoemde redenen wilde Winston Churchill het VK uit de potentiële Europese instituties houden. De keuze om de prijs aan Churchill uit te reiken is een poging om het VK bij het Europese eenwordingsproces te betrekken.

Segni

De vierde president van Italië en professor rechtsgeleerdheid aan de universiteit van Sassari in Sardinië, mocht de Karelsprijs op 7 mei 1964 aanreiken. De burgemeester van Aken, Hermann Heusch, benoemt het doorzetten van De Gasperi's visie als de voornaamste reden om de prijs aan

---

<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/sir-winston-s-churchill-1955/rede-des-oberbuergermeisters-der-stadt-aachen-hermann-heusch> (geraadpleegd 3 maart 2017).

⁵² Ibidem

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Alex May, *Europe and Britain Since 1945* (Oxon en New York 1999) 2.

⁵⁵ Wim van Meurs e.a., *Europa in alle staten: Zestig jaar geschiedenis van de Europese integratie* (Nijmegen 2013) 33.

⁵⁶ Ibidem, 9.

⁵⁷ Ibidem, 42.

Segni uit te reiken.⁵⁸ Antonio Segni was een van de politieke figuren rondom Alcide de Gasperi, de architect achter de politieke toenadering van Italië tot de andere leden van de EG.⁵⁹ De toespraak van Heusch benoemt dat er nieuwe activiteiten nodig zijn om het momentum van Europese eenwording te behouden: “(...) ein Aufruf an alle Verantwortlichen zu neuer Aktivität.”⁶⁰ Segni als president begon aan een nieuwe activiteit: landhervormingen in Italië, waarbij hij een aanzienlijk deel van zijn landgoed in Sardinië aan het volk weggaf. Het gulle karakter van Segni woog mee om hem als winnaar te kiezen.

Horn

Gyula Horn, de Minister van Buitenlandse Zaken van Hongarije tussen 1990 en 1995, ontving de Karelsprijs op 24 mei 1990, vanwege zijn verzet tegen Moskou en zijn bijdrage aan de omwentelingen binnen Europa op de vooravond van de Val de Berlijnse Muur. Burgemeester Jürgen Linden benoemt het volgende over Horn:

Er hat in seinem Land den Wandlungsprozeß mit vorangetrieben. Er löste (...) sein Volk aus ideologischer und militärischer Umklammerung, wagte die Verfassungsreform, propagierte die Parteienvielfalt, gestattete Meinungsfreiheit und änderte die überkommenen ökonomischen Strukturen.⁶¹

Horn had een open houding naar het Westen en hij hechtte belang aan mensenrechten en democratie, twee pilaren van de West-Europese samenleving. Het verzet tegen de communistische dictatuur begon in 1989, toen Hongarije werd overspoeld door vluchtelingen uit de DDR, die via Oostenrijk in het Westen probeerden te komen. Gyula Horn en andere leiders van Hongarije lieten meer dan 13.000 DDR-burgers via Hongarije vluchten, wat het begin was van de breuk tussen Hongarije en wellicht het gehele Oostblok en Moskou.

Horn is de eerste politicus uit een Oost-Europees land die de prijs kreeg. Volgens Linden was de uitreiking aan Horn een teken van het veranderende bewustzijn van de stichting

---

⁵⁸ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Hermann Heusch’ <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/sir-winston-s-churchill-1955/rede-des-oberbuergemeisters-der-stadt-aachen-hermann-heusch> (geraadpleegd 3 maart 2017).

⁵⁹ Romano Prodi, ‘Italy, Europe’, *Daedalus* 130 (2001) 7-12, aldaar 9.

⁶⁰ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Hermann Heusch’ <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/sir-winston-s-churchill-1955/rede-des-oberbuergemeisters-der-stadt-aachen-hermann-heusch> (geraadpleegd 3 maart 2017).

⁶¹ Ibidem

Karelsprijs.⁶² De stichting wilde hiermee laten zien dat een Europese eenheid de vrije Oost-Europese staten verwelkomde.

Delors

De president van de Europese Commissie tussen 1984 en 1995, mocht de Karelsprijs op 28 mei 1992 in handen nemen, vanwege zijn vooraanstaande rol in de opzet van de Economische en Monetaire Unie (EMU). Delors had de taak om het vrije verkeer van personen, goederen en diensten in Europa te voltooien. Daarom kreeg hij de bijnaam “bouwmeester” van Europa:

(...) seines [Europa] Baumeisters: Jacques Delors. Delors ist der Baumeister des europäischen Binnenmarktes.⁶³

Burgemeester Jürgen Linden legde de nadruk op het leiderschap van Delors tijdens zijn commissievoorzitterschap, waardoor de Gemeenschap beter kon functioneren en toekomstperspectief kreeg. Het aanzien van de EG nam tijdens het voorzitterschap van Delors toe en deze wist de rol van de EC belangrijk te maken.⁶⁴

Met de prijsuitreiking van 1992 steunde de Karelsprijs de uitgangspunten van het Verdrag van Maastricht: de oprichting van de EMU en het externe beleid van de Europese Unie. Dit zijn voorbeelden van de meest ingrijpende veranderingen waardoor het Europees beleid kon toenemen en het ambtenarenapparaat van Brussel onafhankelijker van de afzonderlijke lidstaten kon handelen.⁶⁵ De stichting Karelsprijs stemde dus in met een diepgaandere integratie van de Europese lidstaten.

Welke boodschap hadden de laureaten?

De toespraken van de laureaten bestaan uit plechtigheden en het prijzen van het eenwordingsproces van Europa. Hierbij wordt een eigen visie van het verleden, het heden en de toekomst van Europa gegeven. In dit onderdeel wordt ten eerste aandacht gestoken in de kernboodschappen van de laureaten. Vervolgens wordt gekeken naar verwijzingen van de laureaten naar de geografische ligging en naar aspecten van Europese cultuur. Daarna komt de betekenis die de laureaten hechten aan de

---

⁶² De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Dr. Jürgen Linden <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/gyula-horn-1990/rede-des-oberbuergermeisters-der-stadt-aachen-dr-juergen-linden> (geraadpleegd 3 maart 2017).

⁶³ Ibidem

⁶⁴ Meurs e.a., *Europa in alle staten*, 196.

⁶⁵ Ibidem

christenheid. Ten slotte wordt aandacht besteed aan verwijzingen van de laureaten naar opvallende eigenschappen van Europa.

De kernboodschap van de toespraken

Kalergi geeft in zijn toespraak de praktische stappen die de federale unie van Europa moet maken om een veilige en economische welvarende toekomst te bereiken. Hij benoemt onder andere dat de federatie zich zowel economisch als politiek moet verenigen, maar dat deze moet beginnen met zes West-Europese staten, namelijk Frankrijk, Duitsland, Nederland, België, Luxemburg en Italië.⁶⁶ Op retorische wijze noemt hij de federatie de vernieuwing van het Karolingische rijk op een democratische, federale en sociale basis. Churchill wil zijn publiek overtuigen van het belang van een verenigd Europa, om vrede te garanderen, maar ook omdat Europa een gedeelde cultuur heeft en vanwege de internationale noodzaak. Segni legt de nadruk in zijn toespraak op het werk dat Italië heeft geleverd in de Europese politieke eenwording. Italië wilde moderniseren en stond sinds 1949 open voor samenwerken op een institutionele basis met de andere leden van de Europese Gemeenschap. Ook wil Segni de politieke leiders van Europa erop attenderen dat Rusland en de Baltische staten bij het Europese project betrokken moeten worden. Horn wil met zijn toespraak aantonen dat Hongarije het verdient om bij het ‘geciviliseerde Europa’ te horen; Hongarije had de ambitie om te integreren in de Europese Gemeenschap, om de economische achterstand die het heeft opgelopen vanwege het Sovjet-overwicht. Delors wenst het publiek te informeren over gevolgen die het Verdrag van Maastricht zal hebben, vooral voor de burger.

Geografische grenzen en cultuur van Europa

Voor Kalergi is Europa gelegen in het gebied van IJsland tot Turkije en van Finland tot Portugal.⁶⁷ Wat dit gebied precies bedekt, is onduidelijk. Het is wel te concluderen dat Rusland niet binnen Europa valt, maar Turkije wél. Dit is opvallend en is terug te vinden in de Europese geschiedenis: de Griekse Oudheid heeft haar sporen nagelaten in Klein-Azië en het Byzantijnse Rijk had zijn centrum in hedendaags Turkije.

In het geografische gebied waar Kalergi Europa plaatst maakt hij een onderscheid tussen twee gebieden:

---

⁶⁶ De Internationale Karelspriz van Aken, ‘Rede von Richard Nikolaus Graf Coudenhove-Kalergi’ <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/richard-nikolaus-graf-coudenhove-kalergi-1950/rede-von-richard-nikolaus-graf-coudehove-kalergi> (geraadpleegd 21 december 2016).

⁶⁷ Ibidem

Die europäischen Randstaaten sind nicht bereit, ein föderalistisches Programm anzunehmen.(...) Darum müssen die europäischen Kernvölker mit der Föderation beginnen.⁶⁸

‘Kernvolkeren’ zijn de inwoners van de staten die de Europese ‘kern’-fundamenten in hun samenleving hebben doorgevoerd. Deze beginselen zijn democratie, educatie, secularisatie en religieuze tolerantie.⁶⁹ Kalergi stelt met zijn verwoording dat de Westerse staten de politieke en maatschappelijke capaciteit hebben om deel te nemen aan de Europese federatie; de rest van de Europese staten niet. Kalergi stelt later in zijn toespraak dat de federatie moet beginnen met Frankrijk, Duitsland, Italië, België, Nederland en Luxemburg.⁷⁰ Zijn de overige staten dan perifeer? In de vorming van de Europese federatie wel, maar dit maakt hen niet minder ‘Europees’. Kalergi geeft ook impliciet aan dat de ‘perifere’ landen wel in de toekomst klaar kunnen zijn om toe te kunnen treden tot de federatie.

Segni rekent Rusland wel bij Europa: “In a true Unity of Europe Russia must have her part.”⁷¹ Hoewel Segni geen redenen geeft voor het insluiten van Rusland bij Europa, geeft zijn redenering over de continuïteit van het Romeinse Rijk een mogelijke uitleg.⁷² Na de derde eeuw én na de val van Constantinopel werd de klassieke traditie overgedragen aan Rusland, aldus Wintle.⁷³ Rusland belichaamt enige eigenschappen van de Romeinse cultuur, wat Segni als een reden mogelijk had kunnen nemen om Rusland bij Europa te betrekken.

Segni verwijst verder naar het ideaal van het Europese Gemeenschap om Europa te verenigen op grond van de gedeelde cultuur:

(...) the ideal of a United Europe with a common culture (...) stemmed from the Roman State, which was based on a highly perfected juridical system (...) and the church.⁷⁴

---

⁶⁸ Ibidem

⁶⁹ Frank L. Kidner, *Making Europe. People, Politics, and Culture. Vol. II: since 1550* (New York 2009) 894.

⁷⁰ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede von Richard Nikolaus Graf Coudenhove-Kalergi’

<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/richard-nikolaus-graf-coudenhove-kalergi-1950/rede-von-richard-nikolaus-graf-coudehove-kalergi> (geraadpleegd 21 december 2016).

⁷¹ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1964 (ongeinventariseerd), Address of Antonio Segni, 7 mei 1964.

⁷² Ibidem

⁷³ Wintle, *Culture and Identity*, 12.

⁷⁴ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1964 (ongeinventariseerd), Address of Antonio Segni, 7 mei 1964.

Deze cultuur bestaat volgens hem gedeeltelijk uit het christendom en het juridische systeem dat zijn wortels in het Romeinse Rijk heeft.⁷⁵ Segni voegt hier de ‘principes’ uit het Romeinse en Karolingische Rijk bij toe die ten grondslag lagen aan de EG. Hij maakt dus een selectie van het Europees erfgoed om te wijzen naar de wortels van Europa.⁷⁶ Zijn selectie is zelfs gebaseerd op een vage benoeming van ‘principes’ die open staan voor invulling door het publiek. Vervolgens stelt hij dat Europa grote progressie heeft geboekt vanwege de Europese cultuur.⁷⁷ Europese cultuur is incoherent, aldus Wintle, maar Segni verneemt de cultuur van Europa als een eenheid, zoals Churchill.⁷⁸

Churchill stelt dat de grenzen van Europa cultureel bepaald zijn: “[Europe] is (...) striving outside the boundaries fixed by its common culture (...)”⁷⁹ Hij is de enige onderzochte laureaat die de grenzen verbindt met cultuur en net als Segni, stelt Churchill dat Europa gevormd is door het christendom en een gedeelde cultuur. Wat deze cultuur inhoudt, wordt in Churchills toespraak gespecificeerd:

For us Europeans, therefore, who belong to one and the same culture, a united Europe [is] (...) the bearer of a single culture: freedom, justice, order and material and moral force accompanying progress, capable of guaranteeing its own security, remaining, however, open to the outside world (...) and maintaining (...) peace.⁸⁰

Churchill plaatst zich ook binnen het Europese volk, met de woorden: “We, Europeans”.⁸¹ Deze woorden verwijzen expliciet naar een identiteit: ‘Wij’ zijn immers Europeaan. Dit Europeaan-zijn bestaat uit de gedeelde Europese cultuur, die Churchill benoemde: vrijheid, rechtvaardigheid, orde, materiële en morele kracht, vrede, veiligheid en openheid. Deze kenmerken waren verre van toepasbaar op de Sovjet Unie en dit is een indicatie dat Churchills selectie de Oost-Europese staten en Rusland buiten de Europese cultuur plaatst. Churchills ‘single culture’ lijkt opgesteld te zijn om de Sovjet Unie uit te sluiten. Verder zou het woord ‘Wij’ het VK kunnen insluiten, maar zijn toespraak is een lofrede voor de Europese eenheid en hier is voorzichtigheid geboden om het VK erbij te

---

⁷⁵ Ibidem

⁷⁶ Davies, *Europe*, 30-31.

⁷⁷ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1964 (ongeinventariseerd), Address of Antonio Segni, 7 mei 1964.

⁷⁸ Wintle, *Culture and Identity*, 5.

⁷⁹ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1955 (ongeinventariseerd), Speech by the Rt.Hong Sir Winston Churchill, 10 mei 1956.

⁸⁰ Ibidem

⁸¹ Ibidem

betrekken. In het VK heerst, zoals eerder benoemd, een sterk gevoel van uniciteit en hiermee wordt afstand gedaan van het continent.⁸²

Gyula Horn benadrukt vooral de divisie van het continent in oostelijke en westelijke delen – met aandacht voor decennialange scheiding van Europa in een communistisch en liberaal-democratisch deel.⁸³ Hierbij verwijst hij naar wat hij als de fundamenteën van Europa ziet:

Die Verbreitung der Demokratie, die Schaffung des Pluralismus und des Rechtsstaates in Mitteleuropa sind ein gemeinsames Anliegen nicht nur der Region, sondern des ganzen Kontinents, sogar der ganzen Menschheit.⁸⁴

Democratie, pluralisme en de rechtsorde zijn voor Horn cruciaal voor een geciviliseerd Europa en Hongarije zal hervormen om de veiligheid van haar burgers te kunnen waarborgen. Deze kenmerken worden regelmatig herhaald in het debat over Europese identiteit en in de toespraken.⁸⁵ Horn kijkt op tegen West-Europa en verlangt naar een toekomst waarin Hongarije lid is van de Europese Gemeenschap, waar de rechten van de burgers worden nageleefd. Mensenrechten zijn voor Horn van groot belang vanwege de schending van deze rechten tijdens de dictatoriale periode in Hongarije onder de Sovjet-Unie.⁸⁶ Delors geeft in zijn toespraak geen afbakening voor Europa en ook geen verwijzingen naar Europese cultuur, hoewel hij sinds midden jaren '70 een rol speelde in de opzet van het Europees cultuurbeleid.

Welke betekenis werd er gegeven aan de christenheid?

De Karelsprijs heeft overwegend een christelijke fundering, maar dit betekent niet dat de prijsdragers ook veel waarde hechtten aan het christendom als kern van de Europese identiteit. In de eerste decennia waarin de prijs werd uitgereikt, wordt er wel regelmatig gerefereerd aan het christendom als vanzelfsprekend element van Europa en Europese cultuur. Met uitzondering van Kalergi; hij verwijst niet expliciet naar de christenheid. In zijn toespraak hecht hij wel waarde aan de symboliek van Karel de Grote en dit verwijst impliciet naar het christendom.

---

⁸² May, *Britain and Europa*, 2.

⁸³ De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Rede von Gyula Horn' <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/gyula-horn-1990/rede-von-gyula-horn> (geraadpleegd 21 december 2016).

⁸⁴ Ibidem

⁸⁵ Bijv. Strath, 'A European Identity', 388; Wintle, *Culture and Identity*, 2 ; Davies, *Europe, A History*, 16.

⁸⁶ De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Rede von Gyula Horn' <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/gyula-horn-1990/rede-von-gyula-horn> (geraadpleegd 21 december 2016).

Uit de toespraak blijkt dat voor Churchill het christendom een belangrijke plaats heeft in de Europese eenheid:

Today, as in the time of Charlemagne, we receive an effective stimulus from (...) Christianity; as a natural force drawing the peoples together and driving them towards a true and peaceful universality.⁸⁷

Churchill verwijst naar het christendom als verbindend element tussen de Europese staten. Hoewel het VK christelijk is, hangt het het protestantisme aan met de Anglicaanse Kerk als staatskerk en dit wijkt af van de kerken op het Europese vasteland. Churchill specificeert het christendom niet en gebruikt het op retorische wijze om een verbinding te leggen tussen het VK en het vasteland.

Antonio Segni maakt wel duidelijk een christelijk verbinding tussen zijn land van herkomst ende rest van Europa. Hij verwijst in zijn redevoering zowel naar het christendom als naar de Kerk die ontstaan was in Rome tijdens het Romeinse Rijk:

(...) the church, which had brought this culture such a wonderful ferment of human progress.⁸⁸

Segni benoemt nadrukkelijk de Kerk en niet het christendom als een aspect waarop Europa berust. Hiermee verwijst Segni direct naar het katholieke christendom, zoals de Karelsprijs. Een verklaring kan gevonden worden in zijn land van afkomst, Italië, waar de kerkelijke institutie ontstond en sindsdien werd gecoördineerd. Deze laureaten bevinden zich binnen de kerndenkers, waar Rietbergen de christenheid als kern van Europa aanwijst.

Ruim twee decennia later spreken Gyula Horn en Jacques Delors, in tegenstelling tot Churchill en Segni, niet over religie.⁸⁹ Door de toenemende secularisatie in de tweede helft van de 20ste eeuw

---

⁸⁷ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1955 (ongeinventariseerd), Speech by the Rt.Hong Sir Winston Churchill, 10 mei 1956.

⁸⁸ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1964 (ongeinventariseerd), Address of Antonio Segni, 7 mei 1964.

⁸⁹ De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Rede von Gyula Horn' <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/gyula-horn-1990/rede-von-gyula-horn> (geraadpleegd 21 december 2016); De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Rede von Jacques Delors' <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/jacques-delors-1992/rede-von-jacques-delors> (geraadpleegd 21 december 2016).

verandert de inhoud van politieke toespraken.⁹⁰ Het weglaten van het christendom uit de toespraken betekent dat Horn en Delors de invloed van de christenheid te laag waarden om te benoemen.

Andere verwijzingen naar Europese eigenschappen

In de toespraken van Delors en Segni staan referenties naar eigenschappen van Europa die niet in het academisch debat of niet in de andere toespraken voorkomen. In de toespraak uit 1992 van Jacques Delors wordt verwezen naar diversiteit:

Wir wissen: die geistesgeschichtlichen Wurzeln unseres europäischen Gemeinschaftsprojektes und die Erkenntnis, daß Einheit auch in der Vielfalt möglich ist, reichen weit zurück.⁹¹

Dit is een raakpunt met de slagzin van de Europese Unie na het verdrag van Maastricht ‘Eenheid in Verscheidenheid’. Europa herbergt van oudsher verschillende volkeren en groepen. Delors, als commissievoorzitter van de EG en grondlegger van het verdrag van Maastricht, wil aanspraak doen op de diversiteit van volkeren wat Europa kenmerkte. De Europese Unie hanteert sinds 1992 de leuze ‘eenheid in verscheidenheid’ als een onlosmakelijk element van Europese identiteit.⁹² Diversiteit is een duurzame eigenschap van Europa, omdat het eeuwenlang stand heeft gehouden in de Europese staten.⁹³ Echter, ‘eenheid in verscheidenheid’ is een leeg begrip volgens Wintle en Sassatelli.⁹⁴ Toch legde Delors hier nadruk op. Diversiteit is dus voor Delors een onderdeel van Europese identiteit en de EU wil dit aspect aan de Europese burger propageren.

Segni plaatst het Romeinse juridische systeem, naast de Kerk, als wortel van Europa. Segni heeft een juridische achtergrond en hij was hoogleraar rechtsgeleerdheid op het moment van de prijsuitreiking. Daarnaast floreerde het Romeinse rijk vanuit het grondgebied dat tegenwoordig Italië heet. Zijn liefde voor het recht en voor zijn moederland, dat zijn identiteit baseert op de Romeinse cultuur, verklaren de benoeming van het Romeinse juridische systeem in zijn toespraak. Europa kenmerkte zich sinds het Romeinse tijdperk met sterke waardering van het recht en sinds Montesquieu

---

⁹⁰ William Safran, ‘Reviewed Work(s): European Identity by Jeffrey T. Checkel; Peter J. Katzenstein’, *Perspectives on Politics* 8:1 (2010) 396-398, aldaar 397.

⁹¹ De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede von Jacques Delors’ <http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/jacques-delors-1992/rede-von-jacques-delors> (geraadpleegd 21 december 2016).

⁹² Shore, ‘Inventing the People’s Europe’, 789.

⁹³ Davies, *Europe, A History*, 16.

⁹⁴ Wintle, *Culture and Identity*, 5; Sassatelli, ‘Imagined Europe’, 441.

scheiding der machten in de zeventiende eeuw werd de rechtsorde een onafhankelijk afzonderlijk systeem. De bijzondere historische ontwikkeling van het recht in Europa maakt Segni's verwijzing naar het juridische systeem begrijpelijker. Gyula Horn legt eveneens nadruk op de navolging van het recht als een kenmerkend aspect van West-Europa, omdat het recht van onnoemelijk belang is voor de democratie, die ook haar wortels in de Oudheid heeft.⁹⁵

Receptie

In deze paragraaf wordt de receptie van de uitreiking van de Karelsprijs aan de onderzochte vijf winnaars besproken. De vraag die als leidraad in deze paragraaf dient, is hoe de toespraken werden ontvangen in *Le Monde*, *Die Zeit*, *La Stampa* en *The Times*.

De prijsuitreikingen en de toespraken van Coudenhove-Kalergi, Winston Churchill en Antonio Segni hadden weerklank in de vier onderzochte kranten. In het algemeen werd er over deze laureaten kort bericht gedaan, waarbij er een uitleg over de Karelsprijs werd gegeven en verreweg de meeste krantenartikelen voegden geen foto's toe. Voor Gyula Horn bleek er geen interesse te zijn in de bovengenoemde kranten en de uitreiking aan Jacques Delors werd alleen in *Le Monde* summier benoemd.

Het is opmerkelijk dat de kranten geen interesse hadden voor de uitreiking van de Karelsprijs aan de Oost-Europese politicus Horn. Na de val van het IJzeren Gordijn verkeerde Europa in een nieuw tijdperk, waarbij de EG begon te kijken naar de oostelijke uitbreiding. Tijdens de jaarlijkse uitreikingen van de Karelsprijs werden toespraken gehouden over de toekomst van de EG en ook tijdens de bijzondere uitreiking aan de Oost-European Horn in 1990. Toch besloten de vier onderzochte kranten niets te benoemen over Horn en de enige verklaring is een gebrek aan interesse voor Horn evenals voor de Karelsprijs.

De desinteresse voor de Karelsprijs blijkt ook uit het niet-benoemen van de prijsuitreiking aan Jacques Delors. Dit is opvallend, want hij was in 1992 al zeven jaar de voorzitter van de EC. De desinteresse is niet te verklaren aan de hand van Delors' afkomst, maar die is mogelijk te vinden in eurosclerose.⁹⁶ Door eurosclerose hadden artikelen met de EG als onderwerp mogelijk minder publiek gehoor waardoor artikel over Delors en de Karelsprijs ook minder publiek hadden.

De Karelsprijs werd toch beroemd in Europa, omdat de naam van de prijs werd verbonden aan de grote politici van West-Europa. Het prestige van Aken steeg ook mee. *La Stampa* verwees als enige van de onderzochte kranten naar de uitstraling van de uitreiking. Er werd bijvoorbeeld benoemd

---

⁹⁵ Bijv. Strath, 'A European Identity', 387-388; Wintle, *Culture and Identity*, 1-2.

⁹⁶ Ofwel 'Europa-moeheid': de stagnatie in de Europese integratie tussen midden jaren '60 en midden jaren '80 door economische achteruitgang.

dat de gemeente Heerlen Churchill 120 sigaretten cadeau gaf, omdat het algemeen bekend was dat Churchill van een sigaartje hield.⁹⁷ La Stampa's beschrijvingen van de ceremonie spraken tot de verbeelding van het Italiaanse volk.

Het artikel van The Times op 18 mei 1950 benoemde Kalergi's federatie, de Unie van Karel de Grote, van positieve invloed op Groot-Brittannië zou kunnen zijn: "A Charlemagne Union would be welcomed in the United States, and would also be in the interests of Britain."⁹⁸ Dit betekent dat de auteur een voorstander van een Europese federatie was. De federatie zou vrede op het vasteland verzekeren en het VK zou hiervan profiteren. Het krantenartikel verklaart niet of de auteur het VK bij de federatie rekende.

Op de dag van de uitreikingen van Churchill en Segni in 1956 en 1964 waren er protesten georganiseerd tegen de uitreiking van de prijs. De kleine groep tijdens Segni's uitreiking protesteerde voor de onafhankelijkheid van Zuid-Tirol en werd benoemd in La Stampa, Le Monde en The Times, maar vergeleken met het protest tegen Churchill was de impact van het protest tegen Segni klein.⁹⁹ De protesterende menigte van 400 man, tijdens Churchills prijsuitreiking, bestond uit nationalist, vluchtelingen en verdreven personen uit voormalige Duitse bezettingen en zij vergeleken Churchill met Hitler.¹⁰⁰ Volgens de protesteerders verdiende Churchill de prijs niet, omdat hij, gezamenlijk met Roosevelt en Stalin, Europa niet verenigde, maar juist verdeelde na de Yalta en Potsdam Conferenties in 1945. De stichting Karelsprijs reageerde op het protest door het volgende te stellen:

Daß Churchill zu den großen Repräsentanten europäischen Geistes gehört, zu den größten unseres Jahrhunderts, steht außer Frage. Ebenso, daß er den europäischen Einigungsbemühungen mächtige Impulse gegeben hat.¹⁰¹

Voor de Karelsprijs was het niet van belang wat Churchill besloot tijdens de conferenties, maar dat hij een grote representant was van het idee van een verenigd Europa. The Times verdedigde Churchill op 10 mei 1956: "(...) [those accusing him of working for the permanent division of Germany] (...) are (...) ignoring the plain record of history."¹⁰² De protesterende menigte had volgens The Times geen idee van de noodzaak om Duitsland op te splitsen na de oorlog en het is onterecht om de man

---

⁹⁷ 'Ononi tedeschi a Winston Churchill', *La Stampa* (9 mei 1950).

⁹⁸ 'A 'Charlemagne' Union.' *The Times* (19 May 1950).

⁹⁹ 'Des manifestants d'extrême droite veulent troubler la visite du président Segni à Aix-la-Chapelle', *Le Monde* (8 mei 1964).

¹⁰⁰ "Sir W. Churchill On Aligning Russia With The West." *The Times* (11 May 1956).

¹⁰¹ Robert Strobel, 'Churchill war kein Festredner', *Die Zeit* (17 mei 1956).

¹⁰² 'Sir W. Churchill On Aligning Russia With The West.' *The Times* (11 May 1956).

die Europa bevrijdde van het Derde Rijk te beschuldigen van de divisie van Europa na de oorlog. Volgens La Stampa verzichte de vertoning van de protesterende menigte de prijsuitreiking en Die Zeit verwelkomt de prijsuitreiking aan Churchill.¹⁰³ De protesten riepen weerstand op bij de kranten, waarna zij zich genoodzaakt voelden om zowel Churchill als de Karelsprijs te verdedigen.

De protesten tegen Churchill en Segni zeggen *an sich* wat over de impact van de prijsuitreiking in Duitsland. Beide prijsuitreikingen riepen het ongenoegen op bij de betrokken protesteerders. De symboliek van de prijs, namelijk de erkenning voor inzet ten gunste van Europese eenwording, en het aanzien ervan, waren de oorzaken om tijdens de uitreiking te protesteren. Ook het gebruik van de naam Karel de Grote heeft ongetwijfeld een bijdrage geleverd aan het ongenoegen van de menigte, omdat Karel bekend staat als de held van Europa.

La Stampa benoemde in de artikelen over de prijsuitreiking aan Segni de bijdrage van Italië aan de Europese eenwording. Op 24 maart deed La Stampa bericht over de loyaliteit van de Italianen aan het Europees-zijn:

[\(...\) l'europaismo è rimasto uno dei dati costanti della nostra politica estera. \(...\) Quando si tratta di favorire una maggiore intesa fra i popoli europei, \(...\). Il Comitato di Aquisgrana ha voluto premiare anche questa fedeltà italiana attribuendo ad Antonio Segni il titolo di «Wegbereiter Europas».](#)¹⁰⁴

De passage stelt dat de Commissie Karelsprijs de loyaliteit van Italië aan het Europese project erkende door Segni de prijs te overhandigen. La Stampa is duidelijk een verdediger van de Europese politieke eenwording. Italië heeft zich sinds de oprichting van het Europees Parlement in 1949 ingezet voor de Europese eenwording en de houding van La Stampa's publiek blijkt uit dit artikel. Verder maakt dit artikel een verwijzing naar *l'europaismo* – Europees-zijn. Europees-zijn wordt in het academisch veld vertaald als: wat het betekent voor mensen om Europees te voelen.¹⁰⁵ Groepen kunnen zich op verschillende manieren Europees voelen en in de context van het artikel van La Stampa heeft *l'europaismo* niet dezelfde definitie als in het academisch veld. Toch geeft de gebruikte term aan dat er in Italië een mogelijk besef was van een Europees gevoel.

La Stampa verwees in een eerder bericht, op 8 maart 1964, twee maanden voor de toespraak van Segni, naar het fundament van Europa, het recht: "(...) a Europa nasce forte delle armi del diritto

---

¹⁰³ 'Ononi tedeschi a Winston Churchill', *La Stampa* (9 mei 1950); Robert Strobel, 'Churchill war kein Festredner', *Die Zeit* (17 mei 1956).

¹⁰⁴ 'Ad Antonio Segni il premio Carlo Magno per il suo contributo all'Europa unita', *La Stampa* (24 maart 1964).

¹⁰⁵ Wintle, 'The History of', 9.

(...).”¹⁰⁶ Het recht werd in het artikel gebruikt om te laten zien dat Europa een eenheid is op grond van het recht. Segni benoemt in zijn toespraak, twee maanden later, ook het recht als een van de twee kernelementen van Europa; hij noemt expliciet het Romeinse recht als wortel van Europa.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ ‘Segni riceve il premio Carlo Magno per l’”opera vitale” in favore dell’Europa’, *La Stampa* (8 maart 1964).

¹⁰⁷ Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1964 (ongeïntariseerd), Address of Antonio Segni, 7 mei 1964.

Conclusie

Zowel kern- als conceptdenkers bieden eigenschappen van Europa, die terug te vinden zijn in de toespraken van de winnaars van de Internationale Karelsprijs van Aken. Kenmerken die door de laureaten worden aangehaald, geven een indicatie van de betekenis die zij gaven aan Europese identiteit.

Door Karel de Grote als symbool te nemen voor de eenheid van Europa gaf Aken de prijs een christelijk karakter en wenst zij dat Europa door één autoriteit wordt geregeerd. Deze keuze voor Karel is logisch voor delen van West-Europa maar voor gebieden die buiten het Karolingische rijk vielen niet.

Ten eerste werden de toespraken onderzocht om erachter te komen waar de laureaten de geografische grenzen van Europa plaatsen en in welke mate zij verwijzen naar eigenschappen van Europese cultuur. Volgens Coudenhove-Kalergi ligt Europa in het gebied van IJsland tot Turkije en van Finland tot Portugal en dit geografische gebied is verder te verdelen in kern- en periferische volkeren. Deze onderscheiding is niet gebaseerd op cultuur, maar op de politieke en maatschappelijke capaciteit van de staten. De grenzen van Europa zijn cultureel bepaald volgens Churchill en hij verwijst hiermee naar Europese identiteit. Deze cultuur is eenduidig en bestaat uit vrijheid, rechtvaardigheid, orde, materiële en morele kracht, vrede, veiligheid en openheid. Deze opsomming sluit de Sovjet Unie buiten Europa en daarmee ook de Oost-Europese staten en Rusland. Antonio Segni rekent, in tegenstelling tot Kalergi en Winston Churchill, Rusland bij Europa, vanwege de continuïteit van het Romeinse Rijk in Rusland. Gyula Horn legde de nadruk op democratie, pluralisme en de rechtsorde; drie fundamente van Europa in de tweede helft van de 20ste eeuw die in de Sovjet Unie ontbraken.

Ten tweede werd de betekenis die de laureaten aan de christenheid gaven onderzocht. Hieruit volgt dat de laureaten in de eerste decennia nadruk leggen op het christendom als onlosmakelijk onderdeel van Europa, maar bijna drie decennia later werd niet eens verwezen naar de christenheid. Tussen Churchill en Segni bestaat een verschil. Churchill gebruikt het christendom om een verbinding te leggen tussen het VK en het Europese vasteland. Segni verwijst duidelijk naar de Kerk, de katholieke institutie, als fundament van Europa.

Ten slotte werd er onderzocht of de laureaten eigenschappen van Europa benoemen die afwijken van het academisch debat en de andere onderzochte laureaten. Volgens Segni is het Romeinse juridische stelsel een kern van Europa, omdat dit aan de basis staat van de moderne Europese rechtsorde, die zowel door Churchill als Horn werden aangehaald in hun verwijzingen naar

Europa. Jacques Delors verwees naar diversiteit als onderdeel van Europese identiteit. Diversiteit wordt door de EU gepropageerd als kern van Europese identiteit en Delors was actief als commissievoorzitter van de EG.

Uit de contextuele analyse kan geconcludeerd worden dat de kranten *Le Monde*, *Die Zeit*, *The Times* en *La Stampa* de Karelsprijs belangrijk genoeg vonden om te benoemen. De uitreikingen van Kalergi, Churchill en Segni hadden weerklank in de benoemde kranten. Ruim twintig jaar later echter, hadden de uitreikingen van Horn en Delors haast geen gehoor in deze kranten, waarschijnlijk vanwege eurosclerose. Daarnaast riepen de uitreikingen van Churchill en Segni weerstand op en dit laat de impact van Karelsprijs zien. Hierbij werd Churchill en de Karelsprijs door de vier kranten verdedigd. Uit *La Stampa* is tevens op te maken dat het grotere Italiaanse publiek loyaal is aan de Europese eenwording. Zoals Segni, verwijst *La Stampa* naar het recht als wortel van Europa.

Elke laureaat geeft kenmerken van Europese identiteit die afhankelijk zijn van de afkomst en persoonlijke geschiedenis van de prijswinnaar, maar sommige kenmerken komen in de toespraken vaker terug dan andere. Ook hier zien we dat een selectie gebaseerd is op de kenmerken van het Europees erfgoed.

De Karelsprijs verdient verder onderzoek. De prijsuitreiking vormt een platform waar voornamelijk politici hun visie over Europa geven, maar ook hun beeld op de toekomst van de EU. Door meer toespraken te onderzoeken kan er via de *Critical Discourse Analysis* contemporaine (politieke) discourses achterhaald worden. Deze inzichten zijn niet alleen waardevol voor het academisch veld, maar ook voor de Europese Unie. Wel dient de onderzoeker er bewust van te zijn dat de elite aan het woord is en dat getrokken conclusies over Europese identiteit niet veel zeggen over de 'gewone' burgers van Europa. Verder kan breder onderzoek naar de receptie inzichten bieden in hoe prijsuitreiking of de toespraak voor impact had op de publieke opinie.

Geraadpleegde werken

Literatuurlijst

- Boer, Pim den, 'Europe to 1914: the making of the idea' in Jan van der Dussen en Kevin Wilson eds., *The History of the Idea of Europa* (Milton Keynes 1995) 1-59.
- Courny, David N., 'Review: Monica Sassatelli, *Becoming Europeans: Cultural Identities and Cultural Policies*', *European Legacy* 19 (2013) 107-109.
- Cross, Mai'a K. Davis, 'Identity Politics and European Integration', *Comparative Studies* 2 (2012) 229-246.
- Davies, Norman, *Europa. A History* (New York 1996).
- Delanty, Gerard, 'Models of Citizenship: Defining European Identity and Citizenship', *Citizen Studies* 1 (2007) 285-303.
- Delanty, Gerard, *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality* (Palgrave MacMillan 1995).
- English, James F., *The Economy of Prestige. Prizes, Awards, and the Circulation of Cultural Value* (Cambridge en London 2009).
- Jakob, Attila, 'Religion & Identity Conflicts: In Search of New Ideologies' in: Alexandre Vautravers ed., *Identity and Conflict* (Geneve 2008) 62-87.
- Judt, Tony, *A Grand Illusion? An Essay on Europe* (New York 1996).
- Kidner, Frank L., Maria Bucur, Ralph Mathisen, Sally McKee, Theodore R. Weels, *Making Europe. People, Politics, and Culture. Vol. II: since 1550* (New York 2009).
- Lentricchia, Frank en Andrew DuBois, *Close Reading. The Reader* (Durham en Lonsdon 2003).
- May, Alex, *Europe and Britain Since 1945* (Oxon en New York 1999).
- McKee, Alan, *Textual Analysis: A Beginner's Guide* (London 2003).
- Meurs, Wim van, Robin de Bruin, Liesbeth van de Grift, Carla Hoetink, Wim van Meurs, Karin van Leeuwen en Carlos Reijnen, *Europa in alle staten: Zestig jaar geschiedenis van de Europese integratie* (Nijmegen 2013).
- Prodi, Romano, 'Italy, Europe', *Daedalus* 130 (2001) 7-12.
- Raković, Slaviša, 'European Politics of Survivance: Europeanization as a Rite of Passage', *Družboslovne razprave* 72 (2013) 105-117.
- Readman, Paul, 'Speeches' in: Miriam Dobson en Benjamin Ziemann eds., *Reading Primary Sources. The Interpretation of Texts From 19th and 20th Century History* (London en New York 2009) 209-225.
- Reuther, Helmut, *Der Internationale Karlspreis zu Aachen* (Bonn 1993).
- Rietbergen, Peter J.A.N., *Europe, a Cultural History* (New York 2006).
- Sassatelli, Monica, 'Imagined Europe: The Shaping of a European Cultural Identity through EU

- Cultural Policy', *European Journal of Social Theory* 5 (2002) 435-451.
- Safran, William, 'Reviewed Work(s): European Identity by Jeffrey T. Checkel and Peter J. Katzenstein', *Perspectives on Politics* 8 (2010) 396-398.
- Shore, Chris, 'Inventing the People's Europe: Critical Approaches to European Community 'Cultural Policy'', *Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland* 28 (1993) 779-800.
- Stråth, Bo, 'A European Identity. To the Historical Limits of a Concept', *European Journal of Social Theory* 5 (2002) 387-401.
- Smith, Anthony D., 'National Identity and the Idea of European Unity', *International Affairs* 68 (1992) 55-76.
- Villanueva, Daniel C., 'Richard von Coudenhove-Kalergi's "Pan-Europa" as the Elusive "Object of Longing"', *Rocky Mountain Review of Language and Literature* 59 (2005) 67-80.
- Wintle, Michael, 'The History of the Idea of Europe: Where are We Now?', *Council for European Studies* 43 (2013) 8-12.
- Wintle, Michael, *Culture and Identity in Europe* (Hants en Vermont 1996).

Archivalia

- Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1964 (ongeïnvesteriseerd), Address of Antonio Segni, 7 mei 1964.
- Stadarchiv Aachen, Sammlung Druckschriften Karton 9 1955 (ongeïnvesteriseerd), Speech by the Rt.Hong Sir Winston Churchill, 10 mei 1956.

Websites

- Council on Foreign Relations, 'Churchill's "United States of Europe" Speech, in Zurich', <http://www.cfr.org/europe/churchills-united-states-europe-speech-zurich/p32536> (geraadpleegd 17 december 2016).
- Europees Parlement, 'Over de prijs' <http://www.charlemagneyouthprize.eu/nl/introduction.html> (geraadpleegd 30 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, <http://www.karlspreis.de/nl/> (geraadpleegd 20 november 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Ontwikkeling' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/ontwikkeling> (geraadpleegd 7 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Proclamation' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/genese/proclamatie> (geraadpleegd 4 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Grondleggers' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/grondleggers> (geraadpleegd 4 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, 'Genese' <http://www.karlspreis.de/nl/de-karelsprijs/genese> (geraadpleegd 20 november 2016).

- De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Dr. Albert Maas’
<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/richard-nikolaus-graf-oudenhove-kalergi-1950/rede-des-oberbuergemeisters-der-stadt-aachen> (geraadpleegd 21 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede von Richard Nikolaus Graf Coudenhove-Kalergi’
<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/richard-nikolaus-graf-coudenhove-kalergi-1950/rede-von-richard-nikolaus-graf-coudehove-kalergi> (geraadpleegd 21 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Hermann Heusch’
<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/sir-winston-s-churchill-1955/rede-des-oberbuergemeisters-der-stadt-aachen-hermann-heusch> (geraadpleegd 3 maart 2017).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede des Oberbürgermeisters der Stadt Aachen, Dr. Jürgen Linden’
<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/gyula-horn-1990/rede-des-oberbuergemeisters-der-stadt-aachen-dr-juergen-linden> (geraadpleegd 3 maart 2017).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede von Gyula Horn’
<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/gyula-horn-1990/rede-von-gyula-horn> (geraadpleegd 21 december 2016).
- De Internationale Karelsprijs van Aken, ‘Rede von Jacques Delors’
<http://www.karlspreis.de/de/preistraeger/jacques-delors-1992/rede-von-jacques-delors> (geraadpleegd 21 december 2016).

Krantenartikelen

- ‘Ononi tedeschi a Winston Churchill’, *La Stampa* (9 mei 1950).
- ‘A ‘Charlemagne’ Union.’ *The Times* (19 May 1950).
- ‘Des manifestants d’extrême droite veulent troubler la visite du président Segni à Aix-la-Chapelle’,
Le Monde (8 mei 1964).
- “Sir W. Churchill On Aligning Russia With The West.” *The Times* (11 May 1956).
- Robert Strobel, ‘Churchill war kein Festredner’, *Die Zeit* (17 mei 1956).
- ‘Ad Antonio Segni il premio Carlo Magno per il suo contributo all’Europa unita’, *La Stampa* (24 maart 1964).
- ‘Segni riceve il premio Carlo Magno per l’”opera vitale” in favore dell’Europa’, *La Stampa* (8 maart (1964).

Bibliografie

- Boer, Pim den, ‘Europe to 1914: the making of the idea’ in Jan van der Dussen en Kevin Wilson eds.,
The History of the Idea of Europa (Milton Keynes 1995) 1-59.
- Cross, Mai’a K. Davis, ‘Identity Politics and European Integration’, *Comparative Studies* 2 (2012) 229-246.
- Courny, David N., ‘Review: Monica Sassatelli, *Becoming Europeans: Cultural Identities and*

- Cultural Policies', *European Legacy* 19 (2013) 107-109.
- Davies, Norman, *Europa. A History* (New York 1996).
- Delanty, Gerard, 'Review: The Europeanization of the World: On the Origins of Human Rights and Democracy by John M. Headley', *The American Historical Review* 115 (2010) 276-277.
- Delanty, Gerard, 'Models of Citizenship: Defining European Identity and Citizenship', *Citizen Studies* 1 (2007) 285-303.
- Delanty, Gerard, 'Review: Constructing Europe's Identity: The External Dimension by Lars-Erik Cederman', *The American Political Science Review* 95 (2001) 1031-1032.
- Delanty, Gerard, *Inventing Europe: Idea, Identity, Reality* (Palgrave MacMillan 1995).
- English, James F., *The Economy of Prestige. Prizes, Awards, and the Circulation of Cultural Value* (Cambridge en London 2009).
- Fiott, Daniel, 'Review: *The European Mind: Narrative and Identity* by Henry Fredo', *Journal of European Studies* 41 (2011) 77-88.
- Friedman, Rebecca en Markus Thiel, *European Identity and Culture: Narratives of Transnational Belonging* (Farnham en Burlington 2012).
- Inglehart, Ronald, Pippa Norris, *Sacred and Secular: Religion and Politics Worldwide* (Cambridge 2004).
- Jakob, Attila, 'Religion & Identity Conflicts: In Search of New Ideologies' in: Alexandre Vautravers ed., *Identity and Conflict* (Geneve 2008) 62-87.
- Judt, Tony, *A Grand Illusion? An Essay on Europe* (New York 1996).
- Kidner, Frank L., Maria Bucur, Ralph Mathisen, Sally McKee, Theodore R. Weels, *Making Europe. People, Politics, and Culture. Vol. II: since 1550* (New York 2009).
- Lentricchia, Frank en Andrew DuBois, *Close Reading. The Reader* (Durham en London 2003).
- Lantelme, Michael, 'The Other' in: Henry Fredno ed., *The European Mind: Narrative and Identity* ed. (Malta 2012) 31-52.
- May, Alex, *Europe and Britain Since 1945* (Oxon en New York 1999).
- McKee, Alan, *Textual Analysis: A Beginner's Guide* (London 2003).
- Meurs, Wim van, Robin de Bruin, Liesbeth van de Grift, Carla Hoetink, Wim van Meurs, Karin van Leeuwen en Carlos Reijnen, *Europa in alle staten: Zestig jaar geschiedenis van de Europese integratie* (Nijmegen 2013).
- Neumann, Iver B., 'European Identity, EU Expansion, and the Integration/Exclusion Nexus', *Alternatives: Global, Local, Political* 23 (1998) 397-416.
- Nelson, F. Brent en James L. Guth, *Religion and the Struggle for European Union* (Georgetown University Press 2015).
- Prodi, Romano, 'Italy, Europe', *Daedalus* 130 (2001) 7-12.
- Raković, Slaviša, 'European Politics of Survivance: Europeanizatio as a Rite of Passage', *Družboslovne razprave* 72 (2013) 105-117.

- Readman, Paul, 'Speeches' in: Miriam Dobson en Benjamin Ziemann eds., *Reading Primary Sources. The Interpretation of Texts From 19th and 20th Century History* (London en New York 2009) 209-225.
- Reuther, Helmut, *Der Internationale Karlspreis zu Aachen* (Bonn 1993).
- Rietbergen, Peter J.A.N., *Europe, a Cultural History* (New York 2006).
- Sassatelli, Monica, 'Imagined Europe: The Shaping of a European Cultural Identity through EU Cultural Policy', *European Journal of Social Theory* 5 (2002) 435-451.
- Safran, William, 'Reviewed Work(s): European Identity by Jeffrey T. Checkel and Peter J. Katzenstein', *Perspectives on Politics* 8 (2010) 396-398.
- Shore, Chris, 'Inventing the People's Europe: Critical Approaches to European Community 'Cultural Policy'', *Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland* 28 (1993) 779-800.
- Smith, Anthony D., 'National Identity and the Idea of European Unity', *International Affairs* 68 (1992) 55-76.
- Stråth, Bo, 'A European Identity. To the Historical Limits of a Concept', *European Journal of Social Theory* 5 (2002) 387-401.
- Vataman, Dan, 'History of the European Union', *Lex ET Scientia International Journal* 17 No. 2 (2010) 107-137.
- Villanueva, Daniel C., 'Richard von Coudenhove-Kalergi's "Pan-Europa" as the Elusive "Object of Longing"', *Rocky Mountain Review of Language and Literature* 59 (2005) 67-80.
- Wintle, Michael, 'The History of the Idea of Europe: Where are We Now?', *Council for European Studies* 43 (2013) 8-12.
- Wintle, Michael, *Culture and Identity in Europe* (Hants en Vermont 1996).

Bijlage 1: Prijswinnaars Karelsprijs

jaar	prijzdrager	land van herkomst	hoogste bekleedde functie(s)/ titel
1950	Richard Nikolaus von Koudenhove-Kalergi	Oostenrijk	Oprichter Pan-Europese beweging/ oprichter European Parliamentary Union
1951	Hendrik Brugmans	Nederland	Eerste president Unie van Europese Federalisten
1952	Alcide de Gasperi	Italië	President van Italië
1953	Jean Monnet	Frankrijk	Eerste president Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal
1954	Konrad Adenauer	Duitsland	Eerste Federale Kanselier Bondsrepubliek Duitsland
1955	Sir Winston S. Churchill	Verenigd Koninkrijk	Premier en leider Conservatieve Partij VK
1956	-----		
1957	Paul Henri Spaak	België	Secretaris-Generaal NATO
1958	Robert Schuman	Frankrijk	Minister-president Frankrijk/ aanzetter EGKS/ president Europees Parlement
1959	George Marshall	Verenigde Staten	Minister van Buitenlandse Zaken VS
1960	Joseph Bech	Luxemburg	President Luxemburg
1961	Walter Hallstein	Duitsland	Eerste president van de commissie van de EEG
1962	-----		
1963	Edward Heath	Verenigd Koninkrijk	Minister Buitenlandse Zaken VK
1964	Antonio Segni Italië	President Italië	
1965	-----		
1966	Jens Otto Krag	Denemarken	Minister van Buitenlandse Zaken Denemarken

1967	Joseph Luns	Nederland	Minister van Buitenlandse Zaken/ Secretaris-Generaal NATO
1968	-----		
1969	<i>De Commissie van de Europese Gemeenschap</i>		
1970	François Seydoux de Clausonne	Frankrijk	Ambassadeur in Oostenrijk en Duitsland
1971	-----		
1972	Roy Jenkins	Verenigd Koninkrijk	Minister van Financiën en van Binnenlandse Zaken
1973	Don Salvador de Madariaga	Spanje	Leerstoel in Oxford/ afgevaardigde nationale vergadering Spanje
1974	-----		
1975	-----		
1976	Leo Tindemans	België	Premier België
1977	Walter Scheel	Duitsland	Bondskanselier Bondsrepubliek Duitsland
1978	Konstantin Karamanlis	Griekenland	President Griekenland
1979	Emilio Colombo	Italië	Premier Italië/ afgevaarde VN
1980	-----		
1981	Simone Veil	Frankrijk	Eerste vrouwelijke presidente Europees Parlement
1982	<i>Koning Juan Calos I van Spanje</i>		
1983	-----		
1984	Karl Carstens	Duitsland	Federaal President
1985	-----		
1986	<i>Het volk van Luxemburg</i>		
1987	Prof. Dr. Henry Kissinger	Verenigde	Nationaal

		Staten	Veiligheidsadviseur/ minister van Buitenlandse Zaken
1988	François Mitterand	Frankrijk	President Frankrijk
	Helmut Kohl	Duitsland	Bondskanselier van Bondsrepubliek Duitsland
1989	Frère Roger	Zwitserland	Oprichter van het Taizégemeenschap
1990	Gyula Horn	Hongarije	Premier van Hongarije
1991	Václav Havel	Tsjechië	President van Tsjechië
1992	Jacques Delors	Frankrijk	President Europese Commissie
1993	Felipe González Márques	Spanje	Premier van Spanje
1994	Gro Harlem Brundtland	Noorwegen	Eerste vrouwelijke Premier van Noorwegen
1995	Franz Vranitzky	Oostenrijk	Bondskanselier van Oostenrijk
1996	<i>Koningin Beatrix van Nederland</i>		
1997	Roman Herzog	Duitsland	President van Duitsland
1998	Bronislaw Geremek	Polen	Minister van Buitenlandse Zaken van Polen
1999	Anthony Charles Lynton Blair	Verenigd Koninkrijk	Premier VK
2000	William Jefferson (Bill) Clinton	Verenigde Staten	President VS
2001	György Konrád	Hongarije	President Kunstacademie Berlijn/ schrijver
2002	<i>De EURO</i>		
2003	Valéry Giscard d'Estaing	Frankrijk	President van de Europese Raad
2004	Patrick Cox	Ierland	President van het Europese Parlement
	<i>Zijne Heiligheid Paus Johannes Paul II</i>		

2005	Carlo Azeglio Ciampi	Italië	President van Italië
2006	Jean-Claude Juncker	Luxemburg	Premier van Luxemburg/ Voorzitter van de Europagroep
2007	Javier Solana Madriaga	Spanje	Secretaris-Generaal NATO/ Secretaris-Generaal Europese Raad/ Eerste Minister Buitenlandse Zaken EU
2008	Angela Merker	Duitsland	Bondskanselier Duitsland
2009	Andrea Riccardi	Italië	Oprichter van de Gemeenschap van Sant'Egidio
2010	Donald Tusk	Polen	Premier van Polen/ voorzitter van de Europese Raad
2011	Jean-Claude Richet	Frankrijk	President van de Europese Centrale Bank
2012	Wolfgang Schäuble	Duitsland	Minister van Financiën en van Binnenlandse Zaken
2013	Dalia Grybauskaitė	Litouwen	Minister van Financiën van Litouwen/ Europees Commissaris
2014	Herman van Rompuy	België	President van de Europese Raad
2015	Martin Schulz Duitsland		President van het Europees Parlement
2016	<i>Zijne Heiligheid Paus Franciscus</i>		
Aankomende winnaar			
2017	Timothy Garton Ash	Verenigd	Professor Europese Studies aan de Oxford University